

Terörizmle Mücadele Eden Vijilanti Grupların Dönüşümü: Nijerya ve Güney Sudan Örnekleri¹

Candaş CAN¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi; ccan@sinop.edu.tr, ORCID:0000-0001-6391-3067

Öz: Devlet-dışı aktörler pek çok farklı amaçlarla siyasal şiddete başvurabilir, ancak bunlar arasındaki iki amaç diğerlerine nazaran daha yaygın görülür. Bu amaçlardan biri müesses nizamı muhafaza etmek, bir diğeri de müesses nizamda gedik açmak veya onu tamamen ortadan kaldırmaktır. Bunlardan ilki vijilantizm (*vigilantism*), ikincisiyse terörizme karşılık gelir. Birbirlerine zıt amaçlarla ortaya çıkan bu şiddet pratiklerinin buluştukları nokta, modern devletin temel karakteristiklerinden biri olan “şiddet tekeline” meydan okumasıdır. Terör örgütlerinin meydan okuması bariz bir biçimde görülse de vijilanti (*vigilante*) gruplarındaki çoğunlukla bulanık bir durum ihtiva eder. Zira bazı durumlarda vijilanti gruplar, bizzat devlet tarafından kurulur, teşvik edilir veya desteklenirler. Özellikle terörizmle mücadele eden devletlerin, güvenliği sağlayamadıkları bölgelerde, vijilanti grupların istihbarat bilgilerinden ve operasyonel kabiliyetlerinden faydalandıkları görülür. İlgili literatürdeki bazı çalışmalarda bu grupların müesses nizamı tehdit etmeleri, çoğunlukla görmezden gelinir veya en iyi ihtimalle ikinci plana atılır. Bu çalışmanın dayandığı temel varsayım şudur ki devletlerin terörizmle mücadele faaliyetleri içerisinde makbul gördüğü vijilantizm; bazen kısa süre içinde bazen de zamanla, fakat neredeyse istisnasız bir biçimde, devletin kontrol alanından çıkar. Nitekim vijilanti gruplar, vijilanti terörizmine başvurabilecekleri gibi devlete karşı hareket eden şiddet gruplarına da dönüşebilirler. Yani devletin güvenliği sağlamak üzere desteklediği vijilantizm; büyük çoğunlukla “şiddet şiddeti doğurur” aforizmasını doğrular şekilde, sivil toplumda şiddet kültürünün kurumsallaşmasına neden olur. Bu çalışmada öncelikle vijilantizm, terörizm ve vijilanti terörizmi kavramları üzerine bir sorgulama yürütülmekte ve nihayetinde çalışmanın varsayımını temellendirmek amacıyla bir laboratuvar niteliğinde olduğu düşünülen Afrika ülkelerinden Nijerya ve Güney Sudan’daki ilgili örnekler incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vijilantizm, terörizm, vijilanti terörizmi, vijilanti gruplar, CJTF, Arrow Boys

Jel Kodları: H79, K10, K19.

The Transformation of Vigilante Groups Combating Terrorism: The Cases of Nigeria and South Sudan

Abstract: Non-state actors may resort to political violence for many different purposes, but two of these are more common than others. One of these purposes is to preserve the establishment (*vigilantism*), and the other is to create breaches in it or to destroy it (*terrorism*). The confluence of these violent practices, which emerge with opposite purposes, is that they challenge to the “state’s monopoly on violence”, one of the main characteristics of the modern state. While the challenge of terrorist organizations is obvious, that of vigilante groups is often blurred because, in some cases, vigilante groups are established, encouraged or supported by the state itself. The threatening of the establishment by these groups is often disregarded or, at best, relegated to a secondary consideration in some studies of the relevant literature. The basic assumption of this study is that state-sponsored vigilance typically gets out of state’s control sooner or later. As a matter of fact, vigilante groups

Atf: Can, C. (2023). Terörizmle Mücadele Eden Vijilanti Grupların Dönüşümü: Nijerya ve Güney Sudan Örnekleri, *Politik Ekonomik Kuram, Özel Sayı*, 181-195.

<https://doi.org/10.30586/1341161>

Geliş Tarihi: 11.08.2023

Kabul Tarihi: 14.09.2023

Telif Hakkı: © 2023. (CC BY) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

¹ Bu çalışma Siyasal İlimler Türk Derneği tarafından 25-26 Eylül 2022 tarihlerinde İstanbul’da gerçekleştirilen I. Ulusal Siyaset Bilimi Kongresi’nde özet bildiri olarak sunulmuş olan “Siyasal Şiddetin İki Biçimi: Vijilantizm ve Terörizm” başlıklı metne dayanmaktadır. Bu sözlü bildiriye zıt şiddet kutuplarına karşılık gelen vijilantizm ve terörizmin birbirlerini çektiklerine, yani birbirlerinin yeniden üretimlerine yol açtıklarına vurgu yapılmıştır. Bu çalışmada ise bu yeniden üretimin temel nedenlerinden biri olduğu düşünülen bir husus üzerine, yani vijilanti grupların devlet kontrolünden çıkma potansiyelleri çerçevesinde, bir sorgulama yürütülmektedir.

may resort to vigilante terrorism, or they may turn into violent groups acting against the state. In other words, the vigilantism supported by the state to ensure security mostly justifies the aphorism "violence begets violence" and leads to the institutionalization of the violence culture in civil society. Firstly, this study discusses the concepts of vigilantism, terrorism and vigilante terrorism and finally examine Nigeria and South Sudan cases from Africa, which is a laboratory, in order to base the assumption of the study.

Keywords: Vigilantism, terrorism, vigilante terrorism, vigilante groups, CJTF, Arrow Boys
Jel Codes: H79, K10, K19.

1. Giriş

Modern devlet, sivil aktörlerin şiddete başvurmalarını tamamen kısıtlayan veya kısıtlamayı amaçlayan bir organizasyona tekabül eder. Keza Max Weber (2004, s. 33)'in de işaret ettiği gibi; modern devlet meşru şiddet kullanma tekelidir. Dolayısıyla sivil toplumdaki hiçbir birey veya grubun bu tekele meydan okuması mümkün değildir. Tabi ki devlet de bu gücü keyfi olarak değil, bireylerin hak ve özgürlük alanını güvence altına almak maksadıyla kullanabilir; yani bu gücün kullanımı anayasalarla sınırlandırılır. Ne var ki modern devlete ilişkin teorik düzeydeki bu iddiaların, her zaman ve mekânda pratik düzeye yansımadağı görülür. Birçok örnekte görüldüğü üzere, devletler kendileri için çizilen meşru şiddet kullanma sınırını ihlâl edebilirler (örn. devlet terörizmi) veya devlet-dışı aktörler, aşağıda değinileceği gibi, birçok farklı gerekçeyle şiddete başvurarak devletin şiddet tekeline meydan okuyabilirler. Esasında siyasal şiddet, oldukça geniş bir inceleme alanını ihtiva eder. En başında bu şiddet, devlet veya devlet-dışı alanlarda ortaya çıkabilir ve bu alanlarda da gerekçelendirmeleri birbirinden farklı olan şiddet biçimleri görülebilir. Yine devlet-dışı alanda ortaya çıkan şiddet, bireysel veya kolektif olabilir. Nitekim konunun bu çeşitliliği üzerinden; siyasal şiddetin linç, terör, suikast, iç savaş, gerilla savaşı, soykırım, isyan vb. birçok biçimde kendisini gösterdiği görülür (Marsden & Schmid, 2011, s. 160; Ruggiero, 2018).

Oldukça genelleyici olacağını kabul etmekle birlikte; devlet-dışı aktörlerin temel olarak iki nedenle şiddete başvurdukları öne sürülebilir. Bunlardan ilki birey ya da toplulukların, müesses nizamı (düzeni) koruma gerekçesiyle şiddet veya şiddet kullanma tehdidine başvurmalarıdır ki (Rosenbaum & Sederberg, 1974) vijilantizm (*vigilantism*) olarak adlandırılan bu şiddet biçiminde, birey veya gruplar adaleti/düzeni sağlama görevini üzerlerine alırlar ve devlete başvurma gereği duymadan düşman ya da tehdit unsuru olarak gördüklerinin cezasını kendileri verirler (Abrahams, 1998, ss. 9-19).

Devlet-dışı aktörlerin şiddete başvurmalarının ikinci nedeniyse, müesses nizamda tafefisi güç bir hasar meydana getirmek veya onu tamamen ortadan kaldırmaktır ki sivil toplumda korku, endişe, belirsizlik ve kaos ortamı oluşturulması amacına dayanan bu şiddet biçimi de terörizmdir (Kışlalı, 2018, ss. 45-48; Keleş & Ünsal, 1982, ss. 1-4). Vijilantizm gibi terörizm de bir hukuk-dışı şiddet biçimidir, ancak ondan tamamen zıt bir meşrulaştırmaya sahiptir. Zira vijilantilerin aksine teröristler, çeşitli iddialarla müesses nizamı sorunsallaştırırlar. Aslında terörizm, bir yönüyle müesses nizamı veya rejimi gayrimeşru görenlerin vardığı son aşamadır (Sprinzak, 1995, ss. 18-20). Tabi ki burada kastedilen terörizmin daha çok isyancı veya rejim-karşıtı biçimleridir. Her ne kadar bu çalışmada büyük ölçüde vijilantizm çatısı altında değerlendirilse de ilgili literatürde "sağ kanat terörizm" çerçevesinde ele alınan grupların müesses nizamdan daha çok düşman olarak kodladıkları toplulukları gayrimeşru gördüklerini ifade etmek gerekir (Sprinzak, 1995, s. 17, 20).

Vijilantizm ve terörizme yönelik bu değerlendirmelerin fazlasıyla betimleyici olduğunu itiraf etmek gerekir. Keza her iki şiddet biçiminin de tanımlanması ve tipleştirilmesine yönelik bir mutabakatın varlığından bahsetmek oldukça güçtür. Çalışmada bu tartışmalara özet bir biçimde değinilecek olsa da hangi hususların bu analiz

dışında tutulacağını belirtmek, analizin sınırlarını çizmek açısından önemlidir. Bu amaçla çalışmanın inceleme evreni, aşağıdaki hususlar çerçevesinde sınırlandırılmıştır:

- Müesses nizamı koruma pratiği olarak ele alınan vijilantizm, birçok farklı biçimde tezahür edebilir. Örneğin vijilantizm, suç-kontrolü bağlamında sergilenebilmektedir. Nitekim hırsızlıkların engellenmesi amacıyla kurulan gözcü örgütlenmeler, vijilantizm kapsamında değerlendirilmektedir (Rosenbaum & Sederberg, 1974; Johnston, 1996; Haas, 2010). Ancak çalışmada sadece sosyo-politik bir bağlamı olan vijilantizm pratikleri ele alınmaktadır.
- Terörizm, farklı aktörler ve nedenlerle ortaya çıkabilecek bir şiddet biçimidir. Örneğin, devletin hukuk-dışı şiddet eylemlerine işaret eden ve terörizm tipolojilerinde de yer verilen “devlet terörü” veya “devlet terörizmi” (Marsden & Schmid, 2011) bu analizin dışında tutulmaktadır. Zira çalışma doğrudan devlet-dışı birey veya grupların şiddet pratiklerine odaklanmaktadır. Yine bazı çalışmalarda devlet-dışı aktörlerin müesses nizamı korumak amacıyla da terörizme başvurabildikleri ifade edilmektedir (Sprinzak, 1995; Mareš & Bjørge, 2019). Bu çalışmada ise müesses nizamı korumaya yönelik şiddet eylemlerinin vijilantizm çatısı altında ele alınmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.
- Vijilantizm ve terörizm, bir toplumsal ortamda bir diğeri olmadan da mevcut olabilir. Yani bu şiddet biçimleri, zorunlu olarak bir diğeri gerektirmez. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) 19. yüzyılda görülen vijilantizm pratikleri (Brown, 1975; Berg, 2017) herhangi bir terörist eylem olmaksızın ortaya çıkmıştır. Yine birçok ülkedeki terörizm faaliyetleri de doğrudan vijilanti (*vigilante*) birey ve grupları ortaya çıkarmamıştır. Nitekim Marie Robin (2020, s. 1030)’in işaret ettiği gibi, bazı insanlar terörizme intikam arzusuyla tepki vermekteyken, bazıları da barış ve birliği destekleme yolunu seçmektedirler. Bu çalışma, vijilantizm ve terörizmin bir arada görüldüğü, yani vijilanti grupların terörizme bir tepki olarak ortaya çıktığı durumları kapsamaktadır.

Ezcümle, terörizmle şiddet kullanarak mücadele etme yetkisi sadece devlete aittir; ancak belirtildiği üzere bazı durumlarda kendisini müesses nizamın koruyucusu olarak gören vijilanti birey ve gruplar da terörizm karşıtı bir mücadele başlatabilmektedir. Hatta bazen bu gruplar bizzat devlet desteğiyle kurulur veya devlet tarafından açık ya da örtük bir biçimde desteklenirler. Bu durumun en bariz örneklerini Afrika ülkelerinde gözlemlemek mümkündür. Nitekim Nijerya’da *Boko Haram* terörüne karşı kurulan Sivil Ortak Görev Gücü [*Civilian Joint Task Force (CJTF)*], önce Uganda daha sonra Güney Sudan’da Tanrı’nın Direniş Ordusu [*Lord’s Resistance Army (LRA)*] terörüne karşı örgütlenen *Arrow Boys* vijilanti grupları devlet tarafından desteklenmiş ve terörizmle mücadele faaliyetleri kapsamında bu grupların istihbarat ve operasyon hizmetlerinden yararlanmışlardır (International Crisis Group, 2017b, ss. 7-20). Bu bağlamda örneğin *CJTF*’ye yönelik bazı çalışmalarda; bu grubun terörizmle mücadele faaliyetlerindeki “rolleri” veya “katkılarından” söz edildiği görülmektedir (Agbibo, 2015; Eze & Agena, 2016; Ozden & Kwabe, 2019; Gana, 2020; Omitola vd., 2021). Hatta bu tür grupların etkinlik ve verimliliği; bazı yazarlar tarafından “hükümsüz yönetim” ve “hibrit yönetim” gibi kavramsallaştırmalar üzerinden ele alınarak alternatif bir devlet inşası modeli çerçevesinde okunmaktadır (Meagher, 2012). Ne var ki bir vijilanti grup zamanla meşru siyasal organizasyonlara entegre olabileceği gibi, bir terör örgütüne dönüşme potansiyeline de sahiptir (Agbibo vd., 2023, s. 8). Ayrıca vijilanti gruplar, doğrudan terör örgütüne dönüşmeseler bile, sivil toplumda güvenliği tehdit eden bir unsur (Rolandsen, 2009, s. 13) ve hatta doğrudan devletle çatışan bir güç hâlini alabilirler. Dolayısıyla bu çalışma, devletlerin terörizmle mücadele kapsamında desteklediği vijilanti grupların neredeyse istisnasız bir biçimde kontrolden çıktıkları varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayımı temellendirmek amacıyla öncelikle vijilantizm, terörizm ve vijilanti terörizmi (*vigilante terrorism*) kavramları üzerine bir sorgulama yürütülmekte ve daha sonra

Nijerya'da *CJTF* ve Güney Sudan'da Zande etnik grubu tarafından kurulan *Arrow Boys* örnekleri analiz edilmektedir.

2. Kavramsal Sorgulamalar: Vijilantizm, Terörizm ve Vijilanti Terörizmi

2.1. Vijilantizm Kavramı²

Latince “uyanık”, “tetikte olma” gibi anlamlara gelen “vigil” kelimesinden türeyen vijilantizm (Abrahams, 1998, ss. 4-5; Johnston, 1996, s. 222), özellikle ABD tarihinin önemli olgularından biridir. Vijilantizm, birey veya grupların hukuki yetkileri olmaksızın gerçekleştirdikleri bir şiddet eylemidir. Tabi ki vijilantizm faaliyetleri devriye atma, gözetleme vb. şiddet-dışı pratikleri de içerebilir (Mareš & Bjørge, 2019, s. 306); ancak vijilantizm tarihini, özellikle ABD örneği üzerinden, linçlerin tarihi olarak ele almak mümkündür (Brown, 1975; Berg, 2017). Linç, suçlu olduğu varsayılan kişilerin bir “kalabalık” tarafından acımasızca cezalandırıldığı bir usuldür (Abbott, 2023).³ Müesses nizamı koruma adına cezalandırılan kurbanların, her zaman bir suç işlemesi de gerekmemiştir ki tehdit veya düşman olarak kodlanmış bir topluluğun sadece mensubu olmak bile şiddete uğramanın nedeni olabilmiştir. Keza Berg (2017, s. 128), ABD’de 20. yüzyılın ortalarına kadar süren linç eylemlerinin irksal karakterine dikkat çekmekte ve Güney’de siyahilere yönelik linç şiddetinin -suçla mücadele gerekçesiyle uygulanmış gibi görünse de- “beyazları üstün gören sistemin bir unsuru ve parçası” olduğunun altını çizmektedir.

Vijilantiler; uyguladıkları şiddeti gayet meşru görürler, çünkü mevcut durum onları görev almaya zorlamıştır. Ayrıca birçok vijilanti birey ve grup, çoğunlukla devlet tarafından kendilerine bir müsamaha gösterilmesini bekler; çünkü vijilantilerin amacı sadece müesses nizamı korumaktır. Keza H. Jon Rosenbaum ve Peter C. Sederberg (1974, s. 542), vijilantizmi “müesses nizam şiddeti” (*establishment violence*) olarak tanımlarlar. Bu yaklaşım, spontane olarak gerçekleşen eylemleri büyük ölçüde dışlasa da vijilantizmin ne olduğunu tespit etme noktasında oldukça işlevseldir. Bu yazarlar, vijilantizmin üç şekilde ortaya çıktığını ifade ederler. Bu tipolojide: suç kontrolü vijilantizmi (*crime control vigilantism*), sosyal grup kontrolü vijilantizmi (*social group control vigilantism*) ve rejim kontrolü vijilantizmi (*regime control vigilantism*) yer alır (Rosenbaum & Sederberg, 1974). Buna göre vijilantizm şiddeti, suçlu ya da suçlu olduğu varsayılan biri ya da birilerine (suç kontrolü), hak etmediği bir konuma yükseldiği düşünülen bir gruba (sosyal grup kontrolü) veya “yapı”yı daha etkin muhafaza edecek bir “üstyapı” inşa etmek için rejime (rejim kontrolü) yönelebilir (Rosenbaum & Sederberg, 1974, ss. 548-559).

Vijilantizmin teşekkül edilme biçimlerine göre de bir tipoloji ortaya konulabilir. Les Johnston (1996, ss. 224-226)’un belirttiği gibi, vijilantiler gönüllü sivil yurttaşlardır. Ancak bu yurttaşların bazı durumlarda devletten bağımsız bir biçimde, bazı durumlarda da doğrudan devlet desteğiyle hareket ettikleri görülmektedir. Bu yönüyle Regina Bateson (2021, s. 928)’un işaret ettiği gibi devlet ile vijilantiler arasında gri bir etkileşim alanı mevcuttur.⁴ Devlet ile vijilanti gruplar arasındaki mesafe bakımından; otonom vijilantizm, devlet tolereli vijilantizm ve devlet destekli vijilantizm olmak üzere üç tipten bahsedilebilir: Otonom vijilantizm, devletten bağımsız hatta bazı örneklerde devlete rağmen hareket eden; devlet-tolereli vijilantizm, devlet tarafından açıktan desteklemese de eylemlerine göz yumulan; devlet-destekli vijilantizm, bizzat devlet tarafından kurulan

² Bu başlık altında yer alan tespitlerin önemli bir kısmı, daha önce yayımlanmış olan makale çalışmama dayanmaktadır (bkz. Can, 2021)

³ Manfred Berg (2017, s. 118)’in aktardığına göre; “[ö]rneğin 1893’te, siyahî bir erkek olan Henry Smith, bir çocuğu öldürdüğü iddiasıyla, Paris Texas’ta devasa bir kalabalığın önünde yavaş yavaş yakılarak öldürülmüştür.” Berg’in aktardığı bu örnek, linç eyleminin içerdiği acımasızlığı net bir biçimde göstermektedir. Yine Berg (2017, s. 123)’in aktardığına göre; 19. yüzyıl Almanya’sında da “sokak adaleti” kapsamında; “[ö]rneğin Berlin’de, gruplar, sıkça tecavüz şüphelilerini veya diğer saldırganları dövmüş, hırpalamışlardır. Polis, genellikle mağdurları elinden kurtarmış, fakat tutuklama yapmaktan imtina etmiştir.”

⁴ Bateson (2021, s. 928), birçok yazarın da ifade ettiği gibi, bizzat devlet görevlilerinin de vijilantizm eyleminde bulunabileceğini belirtir. Ancak böyle bir durumda, bu devlet görevlisinin görevi kötüye kullanma suçu işleyen bir kamu görevlisi olmak yerine bir vijilanti olduğunu düşünmek; vijilantizmin anlamını bir hayli muğlaklaştırır gibidir. Dolayısıyla bir devlet görevlisi hukuk-dışı bir cezalandırma eylemine giriştiğinde; hâlâ devlet görevlisi mi yoksa sivil yurttaş mı sayılacağı hususunun fazlasıyla sorgulamaya açık olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma devlet-dışı aktörlerin şiddet eylemlerine odaklanması nedeniyle, bu hususta bir sorgulamaya gidilmemiştir.

ya da daha sonra sahiplenilen vijilanti grupların eylemlerine karşılık gelir. Devlet-destekli vijilantizm; hırsızlık gibi suçların önlenmesi ve/veya cezalandırılması için devreye sokulduğu gibi (Rosenbaum & Sederberg, 1974), terörizmle mücadele stratejisi olarak da kendisini gösterir (Robin, 2020).

2.2. Terörizm Kavramı

Latince “birini büyük bir korkuyla ürpertmek” anlamına gelen “terrere” kelimesinden türeyen terör, ilk olarak Fransız Devrimi sürecinde devletin devrim adına gerçekleştirdiği cezalandırma eylemlerini tanımlamak için kullanılmıştır (Schmid, 2011a, s. 41). Yani kavram, bu süreçte pejoratif bir anlama sahip değildir. Ancak günümüzde kavramın olumlu bir kullanımına rastlamak imkânsızdır ki devletlerin hukuk-dışı şiddetini tarif etmek için de “devlet terörü” kavramına başvurulur (Keleş & Ünsal, 1982, ss. 4-5). Ayrıca terör; günümüzde daha çok amaçlarını gerçekleştirmek için sivil toplumda korku, panik ve dehşet ortamı oluşturmaya çalışan ve tabii ki müesses nizam karşıtı olan devlet-dışı örgütleri imgeler. Bu kavramdan türeyen terörizm ise planlı, düzenli ve sistematik terör eylemlerini içeren bir strateji olarak değerlendirilebilir (Demir, 2019, s. 1).

Aslında ilgili literatürde terörizmin ne olduğu ya da nasıl tanımlanabileceği hususu oldukça tartışmalıdır. Yüzlerce terörizm tanımı olduğundan bahseden ve çalışmasının ekinde bu tanımların 250’sine yer veren Alex P. Schmid (2011a), akademik konsensüse dayandırdığı bir terörizm tanımı sunar. Bu tanımda özetle terörizm, bir yandan korku yaratan şiddete başvurmayı etkili varsayan bir doktrin ve diğer yandan da sivilleri veya savaş-dışındakileri hedef alan bir komplocu şiddet pratiği olarak ele alınır. (Schmid, 2011a, s. 86). İlgili literatürde terörizmin genellikle “şiddet pratiği” olarak ele alındığı görülür ve terör eylemlerinin yaygın olarak savaş-dışı sivilleri hedef aldığına yönelik genel bir mutabakat söz konusudur. Bu minvalde güvenlik güçlerini hedef alan gerilla savaşının sivilleri veya savaşmayanları hedef alan terörizmden farklı olduğu da sıkça ifade edilir (Armborst, 2010, ss. 423-424). Ancak bazı durumlarda böyle bir ayırım yapmak çok da mümkün değildir. Nitekim Donald Black (2004, s. 17); birçok insan tarafından gerilla olarak bilinenlerin bazen sivillere saldırarak terörizme, terörist olarak bilinenlerin de bazen askeri tesisler ya da personele saldırarak gerilla savaşına yönelebileceğini ifade eder. Bu noktada, *PKK* örneğinde olduğu gibi, bazı terör örgütlerinin hem sivilleri hem de güvenlik güçlerini hedef alan eylemler gerçekleştirdiklerini de akılda tutmak gerekir (de la Calle & Sánchez-Cuenca, 2011, s. 462). Hatta bir terör eylemi, aynı anda sivilleri ve güvenlik güçlerini hedef alabilir. Yani çoğunlukla teröristler, kimi öldürdüklerinden ziyade eylemin amaçlarına ulaşma noktasındaki işlevselliğine odaklanırlar. Nitekim Usame Bin Ladin’in: “Biz asker ya da sivil arasında ayırım gözetmek zorunda değiliz. Bize göre onların [Amerikalılar] tamamı hedeftir.” (Schmid, 2011a, s. 23) şeklindeki ifadesi bu iddiayı destekler niteliktedir.

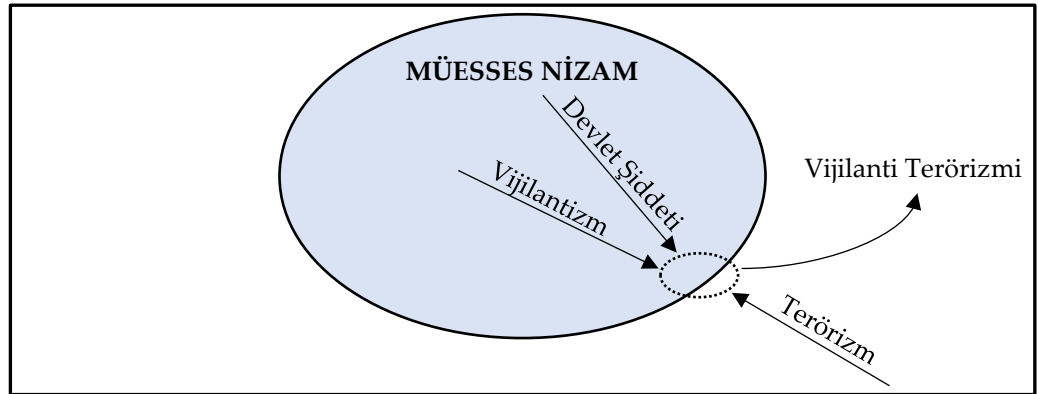
Terörizm, bazı durumlarda siyasal aktörler tarafından keyfi olarak kullanılan bir yakıştırma da olabilmektedir. Bu bağlamda Andreas Armborst (2010, s. 421)’un işaret ettiği gibi, terörizm bir siyasal şiddet hareket tarzına (*modus operandi*) karşılık gelmekle birlikte; aynı zamanda şiddet tekeline meydan okuyan her türlü devrimci ve yıkıcı eylemi lanetli göstermek ve bunlara karşı alınacak olağanüstü tedbirleri meşrulaştırmak için siyaset kurumu tarafından kullanılan bir etikettir. Bu durum, müesses nizamın korunması gayesi çerçevesinde kısmen anlaşılabilir olsa da burada asıl önemli olan nokta, hiçbir şekilde şiddet eyleminde bulunmayan birey ya da toplulukların siyasal iktidar tarafından “terörist” olarak etiketlenmesidir. Zira sıradan herkesin terörist olarak nitelendirilebileceği böyle bir siyasal ortam, terörün anlamsal içeriğinin boşalmasına ve gerçek terörizmin sıradanlaştırılması/olağanlaştırılmasına yol açabilir.

İleride daha ayrıntılı bir karşılaştırma yapılacak olmakla birlikte; vijilantizmin siyasal biçimleri genellikle aşırı-sağ ideolojilerden beslenirken, terörizmin ideolojik yelpazesi çok daha geniştir; yani milliyetçi, dinî, aşırı-sağ, aşırı-sol vb. birçok eğilim terörizmin ideolojik motivasyonuna kaynaklık edebilmektedir (Sprinzak, 1995). Ayrıca terörizm, vijilantizmin

çoğunlukla ulaşamayacağı ya da ulaşmayı zaten amaçlamayacağı boyutta bir uluslararası tehdide dönüşebilir.

2.3. Kavramsal Kesişim: Vijilanti Terörizmi?

Buraya kadar, kavramsal bir netlik sağlamak amacıyla, vijilantizm ve terörizm daha çok ilişkisiz kavramlar olarak ele alınmıştır. Ne var ki ilgili literatürde bazı vijilanti grupların eylemlerine işaret etmek için de terör ve terörizm kavramlarına başvurduğu görülmektedir. Hatta bu tür grupların eylemleri, terörizmin başına birtakım sıfatlar eklenerek tarif edilmektedir. Nitekim Ehud Sprinzak (1995, s. 22) ortaya koyduğu sağ kanat terörizm tipolojisinde yer alan “tepkisel terörizm” (*reactive terrorism*), “ırkçı terörizm” (*racist terrorism*) kapsamındaki birçok teröristin kendilerini vijilanti olarak gördüklerini ifade etmektedir. Bu kavramsal karmaşıklık ya da kesişimler, yazarların özensizliğinden ziyade her iki şiddet biçiminin de temelde devletin şiddet tekeline meydan okuma girişimi olmasından kaynaklanıyor gibidir. Zira son kertede her iki şiddet biçimi de Black (2004, s. 16)’in ifade ettiği gibi “kendi kendine iş görme” (*self-help*) eylemidir. Terörizm ve vijilantizmin kesiştikleri nokta herhâlde en iyi şekilde, birçok terörizm incelemesi ve tipolojisinde yer alan “vijilanti terörizmi” (Sprinzak, 1995, ss. 29-31; Marsden & Schmid, 2011, s. 171; Mareš & Bjørge, 2019, s. 10) kavramı üzerinden açıklanabilir. Aşağıdaki şekil yardımıyla, vijilantizm ve terörizmin bir arada görüldüğü herhangi bir sosyal gerçeklikte, vijilanti terörizmi alanının nasıl tahayyül edilebileceği sunulmaya çalışılmaktadır.

Şekil 1. Vijilanti Terörizmi Alanı⁵

Şekil 1’de devlet ve vijilanti şiddetinin müesses nizamı tehdit edenlere, terör şiddetinin de doğrudan müesses nizama yöneldiği görülmektedir. Daha önce ifade edildiği gibi terörizme karşı şiddet kullanma yetkisi sadece devlete aittir; ancak bazen sivil aktörler de terörizmle mücadele etmek amacıyla şiddete başvururlar (Robin, 2020). Şekil 1’de devlet ve vijilanti şiddetinin terörizmle karşılaştıkları alan ayrıca belirtilmiştir. Bu alan oldukça tehlikelidir, çünkü burada hem devlet hem de vijilanti şiddeti bir anda terörizmle benzeşebilir. Daha açık bir biçimde, bu alan müesses nizamın “sathu müdafaa” sıdır ve burada devletin hukuk-dışı şiddet eylemleri dahi bazen gerekli ve faydalı görülebilir.⁶ Buna ilaveten vijilantizmin en şiddetsiz biçimini gözetleme faaliyetleri oluşturuyorsa; en şiddetlisini, yani terörizmi andıran yüzünü, bu alanda gözlemlenmek mümkündür. Bu noktada müesses nizama karşı yönelen şiddetin sadece terörizm olmadığını, vijilantilerin buna benzer diğer tehdit algılamalarında da rahatlıkla terörist metotlara başvurabileceğini ifade etmek gerekir (Sprinzak, 1995, s. 21). Örneğin suç kontrolü kapsamında devletler

⁵ Şekil 1’de müesses nizamı tehdit eden şiddet pratiklerinden sadece terörizme yer verilmiştir. Dolayısıyla müesses nizama karşı yönelen diğer şiddet pratiklerinin de bu çerçevede değerlendirilmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir.

⁶ Devlet terörü” olarak ifade edilen faaliyetleri bu çerçevede ele almak mümkündür, ancak çalışmanın inceleme evreninin devlet-dışı aktörler olması nedeniyle bu konu tartışılmayacaktır.

tarafından açık veya örtük bir biçimde desteklenen bu grupların da suç ya da terör örgütleriyle benzeşmeleri oldukça muhtemeldir. Nitekim hırsızlık ve uyuşturucu ticareti gibi suçların önlenmesi amacıyla desteklenen vijilanti grupların neredeyse tamamı, kısa sürede ya da zamanla güvenliği tehdit eder hâle gelmişlerdir. Tanzanya’da sığır hırsızlığını önlemek için örgütlenen *Sungusungu* (Fleisher, 2000) veya genellikle Latin Amerika’da görüldüğü üzere uyuşturucuyla mücadele gibi suçların önlenmesi amacıyla harekete geçen Ölüm Mangası (*Death Squad*) adı verilen gruplar (Huggins, 1991), bu duruma verilebilecek örneklerden sadece bir kaçıdır. Tabii ki bu benzeşme, terörizmle mücadele güçleri olarak devreye sokulan vijilanti grupların büyük çoğunluğunda da gözlemlenebilir.

Nihai olarak, müesses nizamı koruma gerekçesiyle şiddete başvuran bu birey veya grupların çoğu örneğini hem vijilanti hem de terörist olarak tanımlamak mümkündür. Ancak vijilantizm sadece bu faaliyetlerden müteşekkil bir pratik değildir. Türkiye ve Meksika sınırında kendisini sınır muhafızı ilân eden (Mareš & Bjørgo, 2019, s. 1) veya Norveç’te üniformalı olarak sokak ve caddelerde devriye atan (*The Soldiers of Odin*) gruplar da vijilantizm eylemi içerisindedir (Bjørgo & Gjelsvik, 2019). Dolayısıyla vijilanti terörizmini, vijilantizmin en aşırı-uç biçimi olarak ele almak daha doğru olur.

3. Bir Terörizmle Mücadele Pratiği Olarak Vijilantizm

Kavramsal düzeyde kesiştikleri bir alan olmakla birlikte, bu iki şiddet biçiminin zıt yönde hareket eden siyasal amaçların dışavurumu olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Her şeyden önce terörizm gibi vijilantizm de devletin şiddet tekeline meydan okumaya karşılık gelir. Ancak teröristlerin aksine, vijilantiler sadece tek bir hedefe (algıladıkları tehdit veya düşmana) kilitlenir ve çoğunlukla kendileriyle iş birliği yapılmadığı veya tavsiyelerine uyulmadığı durumlarda siyasî otoriteye tepki gösterirler (Sprinzak, 1995, s. 38). Bu konuda oldukça genelleyici olsa da Roberta Senechal de la Roche (1996, s. 103)’un ifade ettiği gibi; vijilantizm “bireysel sorumluluk”, terörizm ise “kolektif sorumluluk” mantığıyla hedef belirler. Bu noktada terörizmin çoğunlukla vijilantizme nazaran oldukça geniş bir kategoriye düşmanlaştırdığı söylenebilir (Armborst, 2010, s. 417). Buna ilaveten, Armborst (2010, s. 416)’un ifade ettiği gibi, vijilantizm genellikle hukuk-dışı bir eyleme karşı gösterilen hukuk-dışı bir tepkiyken; terörizm hukukiliği teröristlerce tartışmaya açık olan bir eylem ya da toplumsal duruma karşı gösterilen hukuk-dışı bir tepkidir. Ayrıca “sıradan” bir hayat süren vijilantilerin genellikle ayrı işleri vardır ve vijilantizm onlar için yarı zamanlı bir faaliyettir; ancak teröristler çoğunlukla yeraltı faaliyeti yürütürler ve terörizm onlar için tam zamanlı bir faaliyettir (Sprinzak, 1995, ss. 37-38).⁷ Son olarak neredeyse hiçbir terörist birey ve örgüt, kendisini “terörist” olarak adlandırmaz; zira teröristler, kendilerini davalarında gayet haklı görürler ve kendileri için devrimci, özgürlük savaşçısı, gerilla vb. tanımlamaları kullanmayı tercih ederler (Schmid, 2011a, s. 40). Ancak vijilanti ve vijilantizm kavramları bu denli pejoratif çağrışımlara sahip değildirler. Hatta popüler kültürdeki süper kahramanların neredeyse tamamı vijilantidir; zira onlar toplum düzenini tehdit eden kötülere ve tabii ki süper kötülere “hak ettikleri” cezayı verirler (Coogan, 2006).

Görüldüğü üzere vijilantizm/vijilanti ve terörizm/terörist eşitlemesi yapmak çoğu zaman mümkün değildir. İki şiddet biçimi arasındaki bu farklılıklar, bir toplumsal alanda eş-zamanlı olarak görüldüklerinde fazlasıyla netleşir. Birçok ülke örneğinde görüldüğü gibi, vijilantizm aynı zamanda terörizme sivil toplumdan yükselen bir tepki olarak da gözlemlenir (Robin, 2020). İleride inceleneceği gibi, devletin terörizmle mücadelede

⁷ Bu noktada Sprinzak (1995)’in ilgili çalışmasında, öncelikle tümelci (*universalistic*) terörizm ve tikelci (*particularistic*) terörizm arasında bir ayrımı işaret ettiğini ve vijilanti terörizmini tikelci terörizm, yani sağ kanat terörizm, çerçevesinde ele aldığını ifade etmek gerekir. Yani Sprinzak (1995, ss. 37-38), aslında bütün sağ kanat (veya tikelci) teröristlerin çoğunlukla ayrı işleri olduğunu ve terörizmin bunlar için yarı zamanlı bir faaliyete karşılık geldiğini; aşırı sol, milliyetçi, otorite karşıtı gibi biçimleri olan tümelci teröristlerin, çoğunlukla tam zamanlı ve yeraltı faaliyetler yürüttüklerini ifade etmektedir. Ancak daha önce ifade edildiği gibi; bu çalışmada vijilanti terörizmi vijilantizmin en şiddetli biçimi olarak, yani vijilantizm çatısı altında; terörizm ise müesses nizam karşıtı biçimleri, yani Sprinzak’ın büyük ölçüde tümelci olarak ele aldığı terörizm biçimleri, üzerinden ele alınmaktadır. Bu bağlamda Sprinzak’ın bu husustaki tespitleri, çalışmanın bu kavramlara temel yaklaşımı çerçevesinde yorumlanmıştır.

başarısız olduğu veya devlete bu konuda yardım edilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, bazı sivil yurttaşlar bireysel ya da örgütlü olarak üzerlerine vazife alabilmektedir.

Terörizme tepki olarak ortaya çıkan intikam ve vijilantizm eylemlerini ele alan Robin (2020, s. 1031)'e göre, vijilantiler hedef belirlemede şu üç aşamalı süreci takip ederler: Şöyle ki vijilantiler öncelikle hâlâ yaşıyorlarsa teröristleri, onlara ulaşamadıklarında terör örgütünün suç ortaklarını veya üyelerini, en sonunda da teröristlerle aynı milliyet, din veya topluluktan olduğu varsayılan kişileri hedef alırlar. Ayrıca Robin (2020, ss. 1033-1038), vijilanti eylem alanının şiddet ve kurumsallaşma eksenlerinin oluşturduğu dört farklı hukuk-dışı tepkiden meydana geldiğini ifade eder ki bu tepkiler; *şiddetsiz ve kurumsallaşmamış* (i), *şiddetsiz ve kurumsallaşmış* (ii), *şiddetli ve kurumsallaşmamış* (iii), *şiddetli ve kurumsallaşmış* (iv) vijilantizm biçimleridir. Robin'in sunduğu bu model vijilantizm ile terörizmin karşılaşma alanlarını analiz etme noktasında oldukça işlevseldir. Robin'in bu kuramsal katkısından yardım alınarak oluşturulan Tablo 1'de görüleceği üzere, terörizm karşıtı vijilantizm tepkilerinin özetle şu faaliyetleri içerdiği söylenebilir.

Tablo 1. Terörizm Karşıtı Vijilantizm Tepkileri

Tepkinin Niteliği	Şiddetsiz	Şiddetli
Kurumsallaşmamış	I Günlük hayatta terörizm karşıtı protestolar, sosyal medyada terörizm karşıtı yazılı ve görsel reaksiyon ve paylaşımlar, terörizmle ilişkilendirilen sosyal medya hesaplarına yönelik hacker faaliyetleri vb.	III Terörizmle ilişkili olduğu düşünülen birey ve grupların kalabalık eliyle gerçekleştirilen linç eylemleri aracılığıyla darp edilmeleri veya öldürülmeleri, bireysel intikam eylemleri vb.
Kurumsallaşmış	II Vijilanti grupların terörizme karşı propaganda, gözetleme, devriye ve ihbar faaliyetleri vb.	IV Devletin açık veya örtük desteğiyle ya da devlete rağmen terörizm karşıtı faaliyetlerde bulunan vijilanti grupların misilleme eylemleri vb.

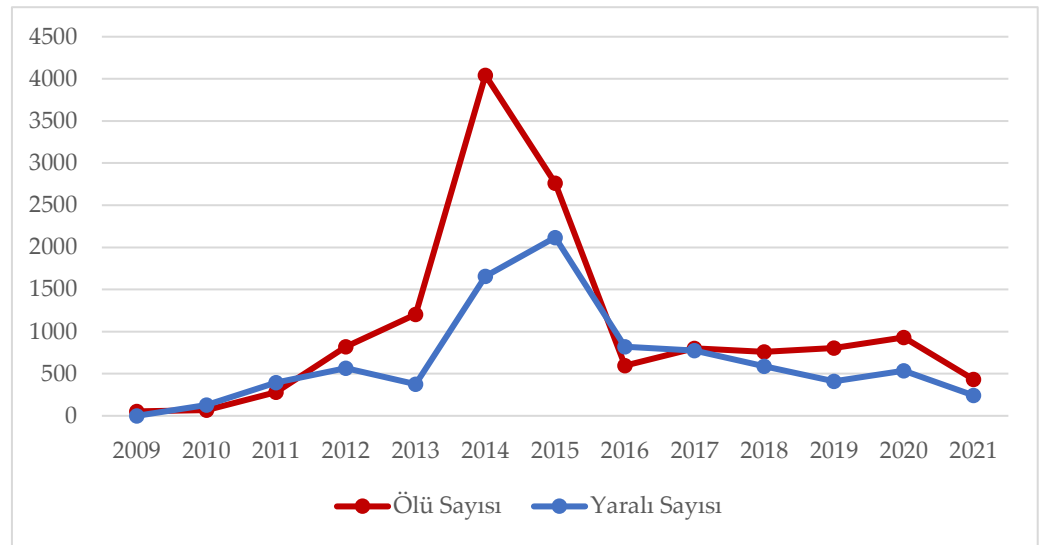
Tablo 1'de görüldüğü üzere, terörizmle mücadele pratiği olarak vijilantizm, her zaman şiddet eylemlerini içermemektedir ki iç savaşı andıran bir çatışma ortamı, bu durumun en uç örneği; bazı durumlarda vijilanti yurttaşlar silahsız faaliyetlerle de terörizme tepkiselliğini sergileyebilirler (Robin, 2020, ss. 1033-1038). Robin, bu dört tepki biçimine, spesifik örnekler de vermektedir. Robin (2020, s. 1033-1037)'e göre; *şiddetsiz ve kurumsallaşmamış* (i) tepkilere *Anonymous* hacker grubunun 2015 yılında *İŞİD* terörüne karşı yürüttüğü sosyal medya faaliyetleri, *şiddetsiz ve kurumsallaşmış* (ii) tepkilere *Generation Identitair* adlı aşırı sağ grubun mülteci girişini engellemek için Fransa-İtalya sınırında gerçekleştirdiği devriye faaliyetleri, *şiddetli ve kurumsallaşmamış* (iii) tepkilere 2019 yılında Yeni Zelanda'da 51 insanın ölümüne, 49 insanın yaralanmasına yol açan Brenton Tarrant'ın terör saldırısı, *şiddetli ve kurumsallaşmış* (iv) tepkilere Nijerya'da *Boko Haram* terörüne karşı örgütlenmiş olan Sivil Ortak Görev Gücü'nün (*CJTF*) faaliyetleri örnek teşkil eder. Görüldüğü üzere; terör saldırılarıyla yüzleşen ülkelerde açık ya da örtük, bireysel ya da kolektif, devlet destekli ya da devletten bağımsız, organize ya da spontane vijilanti eylemlerinin ortaya çıkma ihtimali bir hayli yüksektir. Bu bağlamda vijilantizme başvuran birey ya da grupların kendilerini terörizmle mücadelenin bir parçası olarak gördüklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Vijilanti grupların terörizm karşıtı faaliyetleri, çoğu zaman bir şiddet sarmalı oluşmasına yol açmaktadır (Robin, 2020, s. 1038). Zira vijilanti grupların her an terörizme kayma veya kontrolden çıkma potansiyelleri vardır. Daha açık bir biçimde vijilanti gruplar; zamanla seçimleri manipüle eden ve seçim güvenliğini tehdit eden siyasi

gangsterlere, haraç toplayan ve organize suçlara karışan mafya örgütlerine veya diğer kimlikleri baskılayan etnik ya da etnik-dinî milislere dönüşebilirler (International Crisis Group, 2017a, ss. 18-19). Yani Øystein Rolandsen (2009, s. 13)'in de ifade ettiği gibi, yakındaki muhtemel saldırganlar için caydırıcı olsalar da bu grupların kendi toplulukları için bir tehdit oluşturmamalarının garantisi çok azdır. Bu iddiaların temellendirilmesi için Afrika ülkeleri bir laboratuvar niteliğindedir (Agbibo vd., 2023, ss. 8-9). Nitekim vijilantizmden vijilanti terörizmine geçişin en tipik örneklerinden birini, Nijerya'da *Boko Haram* terörüne karşı kurulan *CJTF* oluşturur.

3.1. Vijilantizmden Vijilanti Terörizmine: Nijerya'da Sivil Ortak Görev Gücü (CJTF) Örneği

Boko Haram Nijerya merkezli ortaya çıkmakla birlikte; Kamerun, Çad ve Nijer'de de faaliyetler yürüten bir terör örgütüdür (Foyou vd., 2018, s. 67). Hausa dilinde "Batılı Eğitim Haramdır" anlamına gelen *Boko Haram*, kurucusu sayılan Muhammed Yusuf'un selefi-cihatçı fikirlerine dayanır (Kekilli vd., 2017, ss. 11-15). 2000'lerin başında ortaya çıkan örgüt, devletin sert müdahalelerinin de etkisiyle giderek şiddete yönelmiştir (Kekilli vd., 2017, s. 16). Özellikle 2009'da Muhammed Yusuf başta olmak üzere 700 *Boko Haram* mensubunun öldürülmesi, Nijerya'da şiddeti tırmandırmıştır (Eze & Agena, 2016, s. 476). *Boko Haram* günümüze değin okul, cami ve kiliselere saldırı, güvenlik güçleriyle çatışma, çocuk kaçırma, intihar saldırısı vb. eylemleriyle çok sayıda insanın yaralanmasına ve hayatını kaybetmesine neden olmuştur (Philips, 2018; Kekilli vd., 2017, ss. 16-18). 2021 yılına kadar *Boko Haram*'ın eylemleri nedeniyle ölen ve yaralanan kişi sayısı, *Küresel Terörizm Veri Tabanı*'ndan (GTD) edinilen bilgiler doğrultusunda oluşturulan aşağıdaki grafikte sunulmaktadır:

Şekil 2. Nijerya'da Boko Haram Terörü Kaynaklı Ölü ve Yaralı Sayısı (START, 2021)

Şekil 2'de görüldüğü üzere, Nijerya'da *Boko Haram* eylemleri nedeniyle ölen kişi sayısı 2010'dan 2014 yılına ortalarına değin sürekli olarak yükselmiştir. Bu yükseliş trendinin 2011'de Başkan seçilen Goodluck Jonathan döneminde görülmesinin tesadüfi olmadığı ifade edilebilir. Zira bu dönemde *Boko Haram* mensuplarına ya da mensubu olduğu düşünülen kişilere yönelik devletin hukuk-dışı uygulamaları dikkat çekmektedir (Segun, 2016, ss. 52-55). Ayrıca güvenlik güçlerinin neredeyse yerel halkın tamamına *Boko Haram* mensubu veya destekçisiymiş gibi yaklaşması; kendisini hem *Boko Haram* hem de devlet şiddetinden korumak isteyen yerel halkı vijilanti gruplar oluşturmaya yöneltmiştir ve büyük çoğunluğu gençlerden oluşan *Yan Gora* veya *CJTF* adlı vijilanti grup, 2013'te böyle bir ortamda kurulmuştur (Center for Civilians in Conflict, 2018, s. 7). *CJTF*'nin ortaya

çıkışının, yerel halk da dâhil olmak üzere, pek çok kesim tarafından bir zorunluluk olarak değerlendirildiği görülmektedir; zira Nijerya'da devlet bu süreçte özellikle kuzeydoğuda yer alan Borno Eyaleti'nde güvenliği sağlayamamış ve halkı *Boko Haram* saldırılarına karşı savunmasız bırakmıştır (Center for Civilians in Conflict, 2018, s. 7-11). *CJTF*, *Boko Haram* terörüyle mücadele kapsamında devlet tarafından desteklenmiş ve bu kapsamda başlangıçta sadece sopa ve pala gibi aletlerle faaliyetler yürüten *CJTF*'nin bazı mensupları eğitilmiş ve bu kişilere bazı operasyonlarda silah verilmiştir (International Crisis Group, 2017b, s. 16-17; Agbiboa vd., 2023, ss. 21-22).⁸

CJTF'ye verilen yerel halk ve devlet desteği sonrasında, *Boko Haram*'ın sivilleri hedef alan saldırıları nedeniyle 2013-2014 yılları arasında terör kaynaklı ölüm ve yaralanma sayılarında ciddi bir artış görülmüştür (Omitola vd., 2021, s. 37). Nitekim bu artışın boyutunu, Şekil 2 üzerinde gözlemlemek de mümkündür. Ancak nihayetinde bu grubun istihbarat ve silahlı faaliyetleri aracılığıyla, *Boko Haram* kısa süre içerisinde önemli oranda güç kaybetmiştir. Bu nedenle de ilgili literatürde *CJTF*'nin *Boko Haram* terörüyle mücadele sürecindeki katkı ve rollerinden söz edildiği görülmektedir (Agbiboa, 2015; Eze & Agena, 2016; Ozden & Kwabe, 2019; Gana, 2020; Omitola vd., 2021). Ne var ki bu çalışmaların önemli bir kısmında grubun güvenlik tehdidi oluşturan eylemlerine çok az vurgu yapıldığı söylenebilir. Nitekim *Boko Haram*'a karşı milis güç oluşturmayı reddedenlerin, *CJTF* tarafından terör destekçisi, yani meşru hedef olarak görüldüğü iddiası (Robin, 2020, s. 1037), bu grubun güvenlik tehdidi oluşturması açısından dikkate değerdir.

Nijerya'da söz konusu dönem, Şekil 1'de vijilanti terörizmine ilişkin sunulan kavramsal şemanın en belirgin örneklerinden birini oluşturur. Zira bu süreçte müesses nizamı tehdit eden *Boko Haram* terörü hem devlet şiddeti hem de vijilanti şiddeti aracılığıyla püskürtülmeye çalışılmıştır. Bu püskürtme faaliyetleri içerisinde hem devletin hem de *CJTF*'nin terörizme kaydığı yönünde uluslararası raporlara da yansıyan ciddi iddialar dikkat çekmektedir.⁹ Nitekim, *CJTF* sivillerin yargısız infaz edilmesi, hırsızlık, cinsel şiddet, uyuşturucu ticareti vb. eylem ve faaliyetler gerçekleştirmekle suçlanmıştır (Ozden & Kwabe, 2019, ss. 24-25). Vijilanti grupların terörizme kayan bu tür eylem ve faaliyetlerde bulunması, esasında kaotik ve puslu bir toplumsal alanın meydana gelmesine yol açmaktadır. Bu puslu ortamın fırsatlarından da öncelikli olarak terör örgütlerinin yararlandığını ifade etmek mümkündür. Keza *Boko Haram*, bazen *CJTF* kılığında da eylemlerde de bulunmuştur. Örneğin *Boko Haram* tarafından kaçırıldıktan sonra firar etmeyi başaran bir kişi, öncelikle *CJTF* kılığına girmiş *Boko Haram* mensupları tarafından güvenlik birimlerine terörist olarak ihbar edildiğini ve bu nedenle göz altına alındığını; daha sonra suçsuzluğu anlaşıldıktan sonra salıverilmişse de bu kez *Boko Haram* tarafından ailesinin yaşadığı evin yakıldığını ve ailenin köyü terk etmek zorunda kaldığını ifade etmiştir (Segun, 2014, s. 82). Bu örnek, vijilanti grupların devlet tarafından desteklenmesinin, çoğu zaman teröristlerin istediği kaotik ve puslu ortama davetiye çıkardığı varsayımını doğrular niteliktedir. Ayrıca Nijerya örneğinde bu ortam, aynı zamanda devlet ve vijilanti grubun birbirlerine pamuk ipliğiyle bağlı olmaları sonucunu da doğurmuştur. Bu bağlamda Daniel E. Agbiboa (2018, s. 11), *CJTF* ve Nijerya ordusunun birbirlerine tamamen güvenmediklerini; hatta birbirlerini farklı gerekçelerle suçlayan iki taraf arasında bazen silahlı çatışmalar yaşandığını aktarmaktadır. Nihai olarak, saha araştırmasına dayanan bilimsel çalışmalar ve uluslararası kuruluşlara ait raporların birçoğunda; *Boko Haram*'ın oldukça zayıfladığı bu dönemde, *CJTF*'nin gelecekte yeni bir güvenlik tehdidi oluşturacağı yönünde endişeler dile getirilmektedir (International Crisis Group, 2017b, s. 20; Agbiboa, 2018, s. 12; Center for Civilians in Conflict, 2018; Agbiboa vd., 2023, ss. 22-23).

⁸ Bölgeyi tehdit eden *Boko Haram* terörüyle mücadele kapsamında, vijilanti gruplar Kamerun ve bu konuda daha temkinli davranan Nijer ve Çad devletleri tarafından da desteklenmiştir (bkz. International Crisis Group, 2017a; Agbiboa vd., 2023).

⁹ Örneğin Uluslararası Af Örgütü'nün 2015 yılında yayınladığı rapora, Nijerya ordusu ve *CJTF*'nin sivillere yönelik birçok hukuk-dışı eylem gerçekleştirdikleri belirtilmektedir (bkz. Amnesty International, 2015). Keza Uluslararası Kriz Grubu da Nijerya ordusu ve *CJTF*'nin ortak operasyonlarında birçok yargısız infaz gerçekleştirildiğini aktarmaktadır (International Crisis Group, 2017b, s. 19).

Afrika'daki birçok ülkede, Nijerya'da olduğu gibi, vijilanti grupların terörizmle mücadele faaliyetleri kapsamında desteklendiği görülmektedir. Bu durumun göze çarpan örneklerinden bazıları; *Boko Haram* terörüne karşı Kamerun, Nijer ve Çad'da (International Crisis Group, 2017a; Agbiboa vd., 2023), Tanrı'nın Direniş Ordusu (*LRA*) terörüne karşı önce Uganda daha sonra Güney Sudan'da ortaya çıkan (*Arrow Boys*) vijilanti gruplardır (International Crisis Group, 2017b, ss. 7-16). Bu grupların önemli bir kısmının, *CJTF* kadar belirgin olmasa bile, vijilanti terörizmine başvurdukları iddia edilebilir. Ancak özellikle Güney Sudan'da Zande etnik grubu tarafından kurulan *Arrow Boys*, aşağıda değinileceği üzere, terör tehdidi nispeten ortadan kaldıktan sonra giderek bir güvenlik tehdidine dönüşmesi ve 2013'te patlak veren iç savaşta devlet karşıtı bir pozisyon alması nedeniyle; vijilanti grupların muhtemel akıbetleri açısından incelemeye değerdir.

3.2. İsyana Evrilen Vijilantizm: Güney Sudan'da *Arrow Boys* Örneği

Vijilanti gruplar; müesses nizamı korumak adına vijilanti terörizmine başvurabilecekleri gibi, zamanla müesses nizamı tehdit eden organizasyonlar hâline gelebilirler. Daha açık bir ifadeyle vijilanti gruplar, terör tehlikesi ortadan kalktıktan sonra, birtakım gerekçelerle devletin güvenlik güçlerine şiddet uygulayabilmektedirler. Bu minvalde vijilanti grupların organize suç örgütlerine dönüştüğünü veya iç savaşta devlet yerine isyancıların yanında yer aldığını birçok örnek üzerinden tespit etmek mümkündür. Aslında böyle durumlarda devlet, düşmanını neredeyse kendi eliyle yaratmış olur. Zira terörizmle mücadele amacıyla devreye sokulan vijilanti grupların çoğu, silah bırakmak istemedikleri gibi; terörle mücadeledeki fedakârlıkları dolayısıyla ödüllendirilmek istemektedirler. Dolayısıyla şiddet kullanma yetkisini bir sivil aktörle paylaşan devletin, verdiği bu yetkiyi geri alması çoğu zaman kolay olmamaktadır. Keza 2003'te Uganda Teso'da devlet tarafından silahlandırılan ve kısa sürede *LRA*'yı ülke dışına püskürten *Arrow Boys*'un silahtan arındırılma süreci, grup mensuplarının önemli bir kısmının maddî ve manevî olarak hak ettikleri değeri görmediklerini düşünmesi nedeniyle sorunlu geçmiştir (International Crisis Group, 2017b, ss. 10-11). Burada devletin, Nijerya örneğinin aksine eski isyancıardan oluşan bu gruba en başından beri temkinli yaklaşmasına bağlı olarak, terör tehdidi nispeten ortadan kalktıktan sonra silahtan arındırma sürecini başlatmasının grubun hâlihazırda bir tehdit unsuruna dönüşmemesinde etkili olduğu söylenebilir (International Crisis Group, 2017b, ss. 7-11). Ne var ki Güney Sudan'da yine *LRA* terörüne karşı örgütlenen aynı adlı vijilanti grup için bu tespitte bulunmak mümkün değildir.

Joseph Kony liderliğindeki *LRA*, Hıristiyan fundamentalizmine dayanan ve Uganda'nın kuzeyinde bir büyük Nil Cumhuriyeti kurmayı amaçlayan bir terör örgütüdür (Schmid, 2011b, s. 658). Uganda başta olmak üzere, Güney Sudan, Orta Afrika Cumhuriyeti (OAC) ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DKC) ülkelerinde faaliyet göstermiş olan *LRA* (Ahere & Maina, 2013, s. 1); etki gücü günümüzde sönümlenmiş görünse de bu zamana kadar sivillere yönelik kanlı saldırılar, çocuk kaçırmaya, çocukları zorla savaştırma, cinsel saldırı ve istismar vb. birçok insanlığa karşı suç eyleminde bulunmuştur (Dunn, 2004; Schmid, 2011b, s. 658). *LRA* örneği hem örgütün birden fazla ülkede faaliyet göstermesi hem de bu örgüte karşı farklı ülkelerde vijilanti grupların ortaya çıkması nedeniyle, *Boko Haram* örneğiyle benzerlik göstermektedir. Uganda'dan püskürtülen ve daha sonra büyük ölçüde Güney Sudan'da konuşlanmaya başlayan *LRA*, Batı Ekvator eyaletinde sivillerin mal ve can güvenliğini tehdit eden saldırılar düzenlemiştir ve bu saldırılarda güvenlik güçlerinin halkı yeterince koruyamaması, 2008'de *Arrow Boys* adı verilen toplulukların ortaya çıkmasına kaynaklık etmiştir (Koss, 2014, s. 1040).¹⁰ Bu dönemde yarı özerk olan Güney Sudan yönetimi, *Arrow Boys*'un genişleyen etkisinden endişe duysa da yerel halkın büyük bir çoğunluğu gibi bu

¹⁰ Güney Sudan'da *Arrow Boys*'un aslında 2005'te bir yerel güvenlik gücü olarak ortaya çıktığı ve 2008'den itibaren *LRA* terörüyle mücadele etmeye başladığı da ifade edilmektedir (bkz. International Crisis Group, 2017b, ss. 13).

topluluklara destek vermiştir (Koos, 2014, s. 1040,1048). Bu noktada Güney Sudan'da birçok farklı etnik grubun *Arrow Boys* adıyla anılan topluluklar oluşturduğunu, ancak bunlar arasında en kalabalık olan topluluğun Zande etnik grubu (*Azande*) tarafından kurulduğunu ifade etmek gerekir (International Crisis Group, 2017b, ss. 13). Bu çalışmada *Arrow Boys*'tan kastedilen de Zande etnik grubu tarafından kurulmuş olandır.

Arrow Boys ve Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (*Sudan People's Liberation Army*) arasında sürecin başından beri etnik kaynaklı bir gerilimin olduğu da ifade edilmektedir (International Crisis Group, 2017b, ss. 22). Nitekim Zande etnik kökenli *Arrow Boys* ve destekçileri, Dinka etnik kökenin hâkim olduğu Sudan Halk Kurtuluş Ordusu'nun Zande halkından geçmiş çatışmaların intikamını almak maksadıyla *LRA* saldırılarına karşı kayıtsız kaldığını ileri sürmüştür (Willems & Van Der Borgh, 2016, s. 355). 2012'de, OAC ve DKC'nin aksine, Güney Sudan'da *LRA* saldırısı kaydedilmemiş olması yerel halk, Batı Ekvator'daki hükümet yetkilileri ve tabii ki *Arrow Boys* tarafından grubun başarısı olarak görülmüştür (Koos, 2014, s. 1048). Ancak terör tehdidi nispeten azaldıktan sonra devletin *Arrow Boys*'u silahtan arındırma sürecinde zayıf kalması, bu grubun zamanla potansiyel bir düşman hâline gelmesine yol açmıştır ki grubun birçok mensubu bu süreçte normal hayatlarına geri dönmüşken, bir kısmı uzun bir süre devletin kontrolüne girmeyi reddetmiş ve hatta bölgede yaşanan küçük anlaşmazlıkların çözülmesi için devlete paralel bir adalet mekanizması kurmuştur (International Crisis Group, 2017b, ss. 14-15). Nihayetinde *Arrow Boys* Güney Sudan'da 2013'te patlak veren iç savaşın başlarında sessiz kalmış; ancak grubun hamilerinden biri olan Vali Joseph Bakosoro'nun 2015'te görevden alınmasından sonra grup mensuplarının bir kısmı bağımsız gruplar kurarak, bir kısmı da isyancı Muhalif Sudan Halk Kurtuluş Ordusu'na (*Sudan People's Liberation Army-in-Opposition*) katılarak hükümet güçleriyle çatışmaya girmiştir (International Crisis Group, 2017b, s. 15). İsyan sona ermiş görünse de *Arrow Boys* günümüze değin Güney Sudan'ın bir sorunu olarak varlığını devam ettirmektedir.

İlgili literatürde Güney Sudan'daki *Arrow Boys* örneğinin, devlet ve devlet-dışı aktörlerin kendi aralarında belirli konularda görev ve sorumluluk paylaşımı yaptıkları bir hibrit yönetim modeli sunduğuna ilişkin çalışmalar mevcuttur (Schomerus & Rigterink, 2016; Willems & Van Der Borgh, 2016). Avrupamerkezcilikten sıyrılarak Batı-dışı devlet oluşumlarını yorumlama çabasına dayanan bu çalışmalarda, bu ve benzeri grupların sivil güvenliğini ve meşru siyasal düzeni ne derecede tehdit ettiklerinin ve eninde sonunda şiddet kültürünün kurumsallaşmasına neden olduklarının göz ardı edildiği ifade edilebilir. Nitekim sadece *CJTF* ve *Arrow Boys* örneklerinde değil, Afrika'daki birçok örnekte bu grupların zamanla bir tehdit unsuru haline geldiği görülmektedir. Keza Sierra Leone'de devlet tarafından Devrimci Birleşik Cephe (*Revolutionary United Front*) terörizmine karşı desteklenen *Kamajors* adlı vijilanti grup, devlet-destekli vijilantizmin nasıl kontrolden çıkabileceğine ilişkin tipik örneklerden bir diğerini oluşturur (International Crisis Group, 2017b, ss. 2-7). Nihai olarak aslında tüm bu örnekler; terörizmle mücadelenin vijilanti gruplar aracılığıyla gerçekleştirilmesi yerine, hukuk sınırları içerisinde kalmak kaydıyla, sadece şiddet tekeline sahip olan devlet veya devletler aracılığıyla yürütülmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır

4. Sonuç

Birey veya gruplar pek çok farklı siyasal gerekçelerle şiddete başvurabilirler. Ancak bu çalışmada müesses nizama zıt konumları itibariyle vijilantizm ve terörizm üzerine bir analiz yürütülmüştür. Bu çerçevede vijilantizm müesses nizam yanlısı, terörizm ise müesses nizam karşıtı şiddet türleri olarak ele alınmıştır. Ancak çalışmada konuyu daha öz bir biçimde ele almak maksadıyla, birtakım sınırlamalara gidilmiştir. Şöyle ki vijilantizm suçların önlenmesi veya suçluların cezalandırılması amacıyla da ortaya çıkabilen bir şiddet türüdür, ancak çalışmada vijilantizm sosyo-politik biçimleri çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca burada da bir sınırlamaya gidilerek, sosyo-politik kapsamlı vijilantizm pratikleri içerisinde sadece bir terörizmle mücadele pratiği olarak devreye giren vijilanti grupların eylemleri incelenmiştir. Çalışmada, Robin'in kuramsal

katkısı üzerinden ifade edildiği gibi; devlet-dışı aktörler *şiddetsiz ve kurumsallaşmamış, şiddetsiz ve kurumsallaşmış, şiddetli ve kurumsallaşmamış, şiddetli ve kurumsallaşmış* biçimlerde terörizme tepki gösterebilmektedirler. Bu bağlamda kurumsal niteliğe sahip olan vijilanti gruplar ise terörizme yönelik tepkilerini şiddetli veya şiddetsiz biçimlerde ortaya koyabilirler. Ancak bu çalışmada terörizmle şiddet kullanarak mücadele eden devlet-destekli vijilanti gruplar üzerine bir sorgulama yürütülmüş ve bu grupların en başta ya da zaman içerisinde kontrolden çıkabilecekleri varsayımı temellendirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Nijerya'da *Boko Haram* ve Güney Sudan'da *LRA* terör örgütlerine karşı ortaya çıkan ve bu devletler tarafından desteklenen *CJTF* ve *Arrow Boys* örnekleri üzerinden hareket edilmiştir. Afrika'daki birçok örnek içerisinde bu grupların seçilme nedeni, ikisinin de vijilanti grupların kuvvetle muhtemel akıbetleri konusunda farklı hikâyeleri temsil ediyor olmalarıdır. Nitekim *CJTF* örneği, bir vijilanti grubun sivilleri tehdit ederek vijilanti terörizmine başvurabileceği ve *Arrow Boys* örneği ise bir vijilanti grubun devlet kontrolünden çıkarak şiddet oklarını doğrudan devlete yöneltebileceği bağlamında incelemeye değerdir. Bu doğrultuda her ne kadar *Boko Haram* terörüyle mücadelede bazı katkılarından söz edilse de *CJTF*, uluslararası kuruluşlara ait birçok raporda belirtildiği gibi, sivil güvenliğini tehdit eden ve gelecekte de tehdit etmesi muhtemel bir vijilanti grup görünümündedir. Güney Sudan'da *Arrow Boys* ise *LRA* terörü tehdidi nispeten azaldıktan sonra, tamamen pasifize edilememiş ve ülkede patlak veren iç savaşta isyancıların tarafında yer almıştır. Nihayetinde bu örnekler, farklı nedenlerle de olsa vijilanti grupların devletin şiddet tekelini yeniden tesis etmesini neredeyse imkânsız hâle getiren ve müesses nizamı korumaktan ziyade onu zedeleyen topluluklar olduğunu göstermektedir. Ancak Uganda'da devletin, vijilanti grubu bu durum yaşamadan pasifize ettiğini de burada ifade etmek gerekir. Çalışma kapsamında varılan en genel sonuç şudur ki terörizmle mücadele sadece hukuk sınırları içerisinde hareket eden devlet veya devletlerden oluşan organizasyonlar aracılığıyla yürütülmelidir ve terörizmle mücadele kapsamında devlet-dışı aktörlere şiddet kullanma yetkisinin verilmesi sivil toplumda şiddet kültürünü kurumsallaştırmaktan öteye gitmemektedir.

Kaynakça

- Abbott, G. (2023). lynching. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/lynching>
- Abrahams, R. (1998). *Vigilant Citizens: Vigilantism and the State*. Polity Press.
- Agbiboa, D. (2015). Resistance to Boko Haram: Civilian Joint Task Forces in North-Eastern Nigeria. *Conflict Studies Quarterly, Special Issue*, 3-22.
- Agbiboa, D. E. (2018). Eyes on the street: Civilian Joint Task Force and the surveillance of Boko Haram in northeastern Nigeria. *Intelligence and National Security*, 33(7), 1022-1039. <https://doi.org/10.1080/02684527.2018.1475892>
- Agbiboa, D. E., Aniekwe, C. C., & Stewart, J. (2023). *Understanding and Managing Vigilante Groups in the Lake Chad Basin Region*. United Nations Development Programme. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-03/Understanding%20Vigilante%20Groups.pdf>
- Ahere, J., & Maina, G. (2013). The never-ending pursuit of the Lord's Resistance Army: An analysis of the Regional Cooperative Initiative for the Elimination of the LRA. *ACCORD-Policy And Practice Briefs*, 24.
- Amnesty International. (2015). *Nigeria: Stars on their shoulders: Blood on their hands: War crimes committed by the Nigerian military* (AFR 44/1657/2015). Amnesty International, International Secretariat. <https://www.amnesty.org/en/documents/afr44/1657/2015/en/>
- Armborst, A. (2010). Modelling Terrorism and Political Violence. *International Relations*, 24(4), 414-432. <https://doi.org/10.1177/0047117810385779>
- Bateson, R. (2021). The Politics of Vigilantism. *Comparative Political Studies*, 54(6), 923-955. <https://doi.org/10.1177/0010414020957692>
- Berg, M. (2017). Linç: Küresel Bir Bakış Açısıyla, Amerika'nın "Ulusal Suçu". Z. Koçak (Ed.), *Kitleleri Yeniden Düşünmek: Hukuk Şiddet Demokrasi içinde* (ss. 117-130). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Black, D. (2004). The Geometry of Terrorism. *Sociological Theory*, 22(1), 14-25. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9558.2004.00201.x>
- Brown, R. M. (1975). *Strain of Violence: Historical Studies of American Violence and Vigilantism*. Oxford University Press.

- Can, C. (2021). Vijilantizm: Bir Baskı ve Şiddet Türünün Kavramsal Analizi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 129-140.
- Center for Civilians in Conflict. (2018). *Civilian Perceptions of the Yan Gora (CJTF) in Borno State, Nigeria*. https://civiliansinconflict.org/wp-content/uploads/2018/06/2018.06.CJTF-Report.Africa-Program.Web_.pdf
- Coogan, P. (2006). *Superhero: The Secret Origin of a Genre*. Monkeybrain.
- Calle, L. D. L., & Sánchez-Cuenca, I. (2011). The quantity and quality of terrorism: The DTV dataset. *Journal of Peace Research*, 48(1), 49-58.
- Demir, C. K. (2019). Terörizm ve Terörizmle Mücadele. *Güvenlik Yazıları Serisi*, 26. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.18308.07045>
- Dunn, K. C. (2004). Killing For Christ? The Lord's Resistance Army of Uganda. *Current History*, 103(673), 206-210. <https://doi.org/10.1525/curh.2004.103.673.206>
- Eze, R. C., & Akena, J. E. (2016). Nigeria Security Challenges and the Role of Non-Conventional Security Outfit in the War against Terrorism: A Study of The Civilian Joint Task Force (JTF) on the war Against Boko Haram in North East of Nigeria. *Scholars Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 4(5A), 473-481.
- Fleisher, M. L. (2000). Sungusungu: State-Sponsored Village Vigilante Groups Among the Kuria of Tanzania. *Africa*, 70(2), 209-228. <https://doi.org/10.3366/afr.2000.70.2.209>
- Foyou, V. E., Ngwafu, P., Santoyo, M., & Ortiz, A. (2018). The Boko Haram Insurgency and its Impact on Border Security, Trade and Economic Collaboration Between Nigeria and Cameroon: An Exploratory Study. *African Social Science Review*, 9(1), 66-77.
- Gana, M. L. (2020). Strategy of Civilian Joint Task Force Militia in Combating Boko Haram in Northern Nigeria. *International Journal of Legal Studies (IJOLS)*, 7(1), 345-360. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0014.3126>
- Haas, N. E. (2010). *Public support for Vigilantism* [Doctoral Thesis, Leiden University]. <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/16171>
- Huggins, M. K. (Ed.). (1991). *Vigilantism and the State in Modern Latin America: Essays on Extralegal Violence*. Praeger Publishers.
- International Crisis Group. (2017a). *Watchmen of Lake Chad: Vigilante Groups Fighting Boko Haram* (Africa Report N°244). <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/nigeria/244-watchmen-lake-chad-vigilante-groups-fighting-boko-haram>
- International Crisis Group. (2017b). *Double-edged Sword: Vigilantes in African Counter-insurgencies* (Africa Report N°251). <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/sierra-leone/251-double-edged-sword-vigilantes-african-counter-insurgencies>
- Johnston, L. (1996). What is Vigilantism? *The British Journal of Criminology*, 36(2), 220-236. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.bjc.a014083>
- Kekilli, E., Ömer, H., & Abdoulaye, İ. B. (2017). *Bir Örgütün Anatomisi* (214; Analiz). SETA.
- Kışlalı, A.T. (2018). *Siyasal Sistemler: Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*. Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Koos, C. (2014). Why and How Civil Defense Militias Emerge: The Case of the Arrow Boys in South Sudan. *Studies in Conflict & Terrorism*, 37(12), 1039-1057. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2014.962439>
- Marsden, S. V., & Schmid, A. P. (2011). Typologies of Terrorism and Political Violence. A. P. Schmid (Ed.), *The Routledge Handbook of Terrorism Research* içinde (ss. 158-200). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203828731.ch3>
- Meagher, K. (2012). The Strength of Weak States? Non-State Security Forces and Hybrid Governance in Africa. *Development and Change*, 43(5), 1073-1101. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2012.01794.x>
- Miroslav M. & Tore B. (2019). Vigilantism against Migrants and Minorities: Concepts and goals of current research. T. Bjørgo & M. Mareš (Ed.), *Vigilantism against Migrants and Minorities* içinde (ss. 1-30). Routledge.
- Omitola, B., Akinrinde, O. O., Fakoya, V., & Tar, U. (2021). Beyond conventional counterterrorism strategy: Prospects and challenges of community and vigilante groups' policing in Africa. *Acta Politica Polonica*, 52, 27-40. <https://doi.org/10.18276/ap.2021.52-03>
- Ozden, K., & Kwabe, M. (2019). Analyzing the Impacts of Non-State Actors in Providing Security in Borno State, Nigeria: A Case of the Civilian Joint Task Force. *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(12), 17-28.
- Philips, J. E. (2018). Boko Haram: Context, Ideology and Actors. *Al Irfan*, 4, 15-40.
- Robin, M. (2020). Prevention of Revenge Acts and Vigilantism in Response to Acts and Campaigns of Terrorism. A. P. Schmid (Ed.), *Handbook of Terrorism Prevention and Preparedness* içinde (ss. 1027-1058). ICCT Press.
- Rolandsen, Ø. (2009). *Land, Security and Peace Building in the Southern Sudan* (PRIO Papers). International Peace Research Institute.

- Rosenbaum, H. J., & Sederberg, P. C. (1974). Vigilantism: An Analysis of Establishment Violence. *Comparative Politics*, 6(4), 541-570. <https://doi.org/10.2307/421337>
- Ruggiero, V. (2018). Political Violence: A Typology. *Kriminologijos Studijos*, 5, 43-63. <https://doi.org/10.15388/CrimLithuan.2017.5.11732>
- Keleş, R. & Ünsal, A. (1982). *Kent ve Siyasal Şiddet*. A.Ü. S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- Schmid, A. P. (2011a). The Definition of Terrorism. Alex P. Schmid (Ed.), *The Routledge Handbook of Terrorism Research* içinde (ss. 39-98). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203828731.ch2>
- Schmid, A. P. (2011b). Glossary and Abbreviations of Terms and Concepts Relating to Terrorism and Counter-Terrorism. Alex P. Schmid (Ed.), *The Routledge Handbook of Terrorism Research* içinde (ss. 598-706). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203828731.ch2>
- Schomerus, M., & Rigterink, A. S. (2016). *Non-State Security Providers and Political Formation in South Sudan: The Case of Western Equatoria's Arrow Boys* (4; CSG Papers). Centre for Security Governance.
- Segun, M. (2014). "Those Terrible Weeks in Their Camp": Boko Haram Violence against Women and Girls in Northeast Nigeria. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/report/2014/10/27/those-terrible-weeks-their-camp/boko-haram-violence-against-women-and-girls>
- Senechal de la Roche, R. (1996). Collective violence as social control. *Sociological Forum*, 11(1), 97-128. <https://doi.org/10.1007/BF02408303>
- Sprinzak, E. (1995). Right-wing terrorism in a comparative perspective: The case of split delegitimization. *Terrorism and Political Violence*, 7(1), 17-43. <https://doi.org/10.1080/09546559508427284>
- START (National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism). (2021). *Global Terrorism Database (GTD) [Data set]*. University of Maryland. <https://www.start.umd.edu/gtd>
- Tore B. & Gjelsvik I. M. (2019). Sheep in wolf's clothing? The taming of the Soldiers of Odin in Norway. T. Bjørge & M. Mareš (Ed.), *Vigilantism against Migrants and Minorities* içinde (ss. 257-271). Routledge.
- Weber, M. (2004). Politics as a Vocation. D. S. Owen & T. B. Strong (Ed.), & R. Livingstone (Çev.), *The Vocation Lectures* içinde (ss. 32-94). Hackett Publishing Company.
- Willems, R., & Van Der Borgh, C. (2016). Negotiating security provisioning in a hybrid political order: The case of the Arrow Boys in Western Equatoria, South Sudan. *Conflict, Security & Development*, 16(4), 347-364. <https://doi.org/10.1080/14678802.2016.1200312>

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Yoktur.

Yazar Katkısı: Candaş CAN (%100)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: None.

Author Contributions: Candaş CAN (100%)
